

УДК 7.012.23:655.28.026.11(477).071.

МЕТОДИ ПОБУДОВИ ПРОСТОРУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ У ТВОРЧОСТІ ОКСАНИ ЗДОР

РАДЬКО Катерина,
Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна
k.radko@kubg.edu.ua

Розглянуто і хронологічно висвітлено мистецький доробок відомої київської книжкової художниці і каліграфа Оксани Здор. Відслідковуючи творчий шлях майстрині у царині оформлення художньої літератури, прослідковується розвиток сучасного українського книжкового мистецтва за останні двадцять років. Характерна манера автора потребує подальшого дета-льного вивчення і аналізу, оскільки являє собою один із найцікавіших взірців досягнень сучасної української вжиткової графіки.

Ключові слова: графічне мистецтво, композиція, книга, макет, творчість, шрифт.

ВСТУП

Термін «покоління» вказує на причетність людей до суспільних процесів, ціннісних орієнтацій та культурно-історичних способів спадковості, сенс яких проявляється ставленням до традиції. Кожне суспільство, кожна доба випрацьовує певний тип взаємозв'язку поколінь та певний механізм передачі культури у часі. Інституційно цю функцію покладено на систему навчання, освіти та професійної діяльності.

Київська школа книжкової графіки має свої міцні і сталі традиції, безперервність яких засвідчують кількість видавництв і художніх вузів столиці. Інколи учні продовжують тісну співпрацю зі своїми викладачами і після завершення вузу. Художниці книги Оксані Здор пощастило бути ученицею одразу двох корифеїв української графіки. 2000 року вона закінчила Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури, де навчалася у майстерні книжкової графіки та інтролігації у Василя Яковича Чебаніка, ілюстратора, інтролігатора, каліграфа та шрифтовика, особиста художня практика якого суттєво вплинула на розвиток культури рукописного шрифту в Україні. Згодом, протягом багатьох років Оксана Здор працювала у творчому тандемі з класиком сучасної книговидавничої справи Віталієм Степановичем Мітченком. Як зрілий і досвідчений майстер, О.Здор з роками випрацювала свою власну манеру і погляд на оформлення художніх видань, гармонія у яких досягається завдяки декільком складникам: красі тексту, шрифту та ілюстрації.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У загальних рисах розглянути творчий доробок майстрині, систематизувати хронологію найважливіших видань, над якими працювала авторка, дослідити творчий метод художниці книги — мета цієї розвідки.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

2001 року Оксана Здор починає працювати художнім редактором у видавництві «Дніпро», перше ж оформлене нею видання — «Антологія японської поезії. Хайку XVII-XX ст.» (2002) було відзначено дипломом Львівського міжнародного форуму видавців. «Маленький прямокутник обкладинки у вмілих руках отримує глибину, перетворюється на простір» — пише В. Мітченко про роботу Оксани над макетом, а привабливий і дещо таємничий вигляд антології, витончений дизайн оформлення видання одразу привертає до себе увагу читача [1].

З 2005 року О.Здор завідує художньою редакцією видавництва «Грамота», для цього видавництва Оксана у творчому тандемі з ілюстраторкою Юлією Мітченко, робить художнє оформлення та цікаве акцидентне шрифтове рішення книги Юрія Ярмаши «Казки, яких не було» (2007). 2011 року Оксана обіймає посаду головного художника видавництва «Грамота», видавництво замовляє Сергію Якутовичу ілюстрації двомовного видання п'єси Кальдерона де ла Барки «Життя — це сон» (2012), до якого Здор робить художнє оформлення і розробку шрифтів, які було експоновано на Всеукраїнському трієнале графічного дизайну «Брама дизайну» (2011).

У 2014 році О.Здор починає творчу співпрацю з поетесою Іриною Іванченко. Київське видавництво «Радуга» випускає збірку «Прощена неділя. Книга віршів» (2014), Оксана створює ряд ілюстрацій у техніці туш, перо, робить художнє оформлення та оригінал-макет. Ілюстраторську роботу до цього видання було відзначено дипломом III ступеня у номінації «Книжкова ілюстрація» на VII Всеукраїнській виставці-конкурсі імені Георгія Якутовича (2014). Для Ірини Іванченко Оксана ілюструє у техніці туш, перо і робить художнє оформлення ще однієї книги — це «Ріка Снів. Книга віршів» (2016) київського видавництва «Український письменник».

Підкреслюючи давні традиції багатомовності української літератури [2], київське видавництво «Веселка» випускає збірку Мацуо Басьо «Поезії» (2016), яка на Львівському міжнародному форумі видавців отримує відзнаку «Найкраща книга року» у номінації «Класична зарубіжна література» (2017), до якої Оксана створює оригінальний за дизайнерською задумкою макет обкладинки та художнє оформлення.

Повертаючись до співпраці з видавництвом «Радуга», О.Здор ілюструє та створює оригінал-макет книги Сергія Черепанова «Риба моєї мрії» (2018). Для київського видавництва «Либідь» у співпраці з відомим художником-графіком з Миколаєва Володимиром Бахтовим, Оксана працює над дизайном «Скіфської Одиссеї» Ліни Костенко (2020). Видавництво «Веселка» знову запрошує Здор до співпраці над двомовним виданням «Там, де твої думки. Сто мудрих висловів рабі Нахмана» (2021).

Цього ж року у видавництві «Адеф» виходить видання, яке можна сміливо вважати творчою візитівкою художниці, і яке вона сама вважає «фантастичним для дизайнера проектом». Мова йде про художнє оформлення книги Ганни Владимірської «Мандрівка садами Раю» (2021). Працюючи над макетом, Оксана використовує у оформленні і щедро оздоблює видання фрагментами автентичних розписів Свято-Михайлівського кафедрального собору міста Житомир, який розписує група художників під керівництвом Дениса Белянського. У цьому виданні всі ідеї, всі експерименти з макетом та оформленням були сприйняті й підтримані авторкою та керівником проекту, Денисом Белянським. Цією роботою О.Здор засвідчує, що «українська книга як мистецький об'єкт вплетена в загальноєвропейський мистецький контекст. Особливою рисою мистецтва української книги є переосмислення провідними майстрами свого часу суто національних традицій, пластичних мотивів, символів народного та сакрального мистецтва, великий вплив мистецтва бароко». Особливої уваги заслуговує шрифтове оформлення видання із застосуванням в'язи в написах, що базується на традиціях української рукописної книги [3]. Ця книга була відзначена дипломом першого ступеня в номінації «Книжкова графіка» XI Всеукраїнської художньої виставки-конкурсу імені Георгія Якутовича (2022). Художнє оформлення до цього видання представлено на рис. 1.

Рис. 1. Здор О.Г. Дизайн обкладинки та розгортів книги Г.Владимірської «Мандрівка садами Раю», 2021

Двомовне видання польської поетеси та нобелівської лауреатки Віслави Шимборської «Вибрані поезії» з художнім оформленням Оксани вийшло у видавництві «Веселка» 2022 року. В оформленні книги яскравим акцентом виступають композиції фотографій і каліграфічних написів з цитатами Шимборської. Книгу зроблено у два кольори, фотографії набувають стриманості і вишуканої строгості в накладанні ретельно підібраних кольорів, а каліграфію створено на основі письма італійським курсивом. Просторова композиція кадра у кадрі і каліграфічні фрагменти створюють певні аналогії з кінематографічним щоденником авторського кіно. Художнє оформлення та каліграфію до цього видання представлено на рис.2.

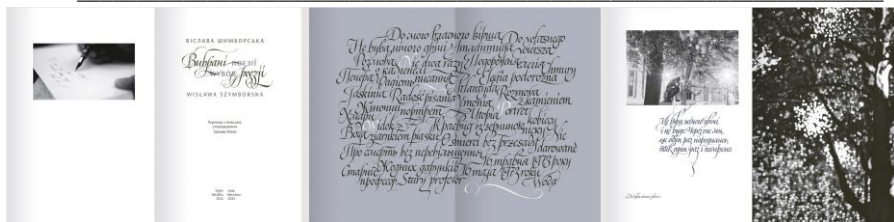

Рис. 2. Здор О.Г. Титульний розгорт, форзац, розгорт книги
В. Шимборської «Вибрані поезії», 2022 [4]

ВИСНОВКИ

Блискуча учениця чудових педагогів засвідчує своєю творчою працею безперервність передачі традиції книжкового оформлення від покоління до покоління. Як викладач каліграфії і мистецтва книги у Київському університеті імені Бориса Грінченка (з 2018 р.) Оксана Здор у свою чергу ділиться своїми знаннями, вміннями та навичками, що базуються на звичаях ремесла. Саме так молодь успадковує досягнутий рівень фахового розвитку і формує у собі образ майбутнього, несе функцію відтворення, наступності розвитку мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шекера Я. Тисяча хайку в Україні. *Слово і час*. 2003. №6 С.83.
2. Маслюк В.П., Шевчук В.А., Яременко В.В. Аполонова люття. Київські поети XVII-XVIII ст. Київ: Молодь, 1982. С.11.
3. Руденко О. Мистецтво книги як естетичне джерело духовної культури народу. *Ерделівські читання*. Матеріали 25-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 11-13 жовтня, 2020). Закарпатська академія мистецтв, Ужгород: 2020. С.174.
4. Здор О. Книга як цілісна система текстового і візуального в історичному та сучасному контексті. Вісник Закарпатської академії мистецтв. Ужгород. 2020. Вип.14. С. 200-211.

RADKO K.

TITLE THE METHODS OF SPACE CONSTRUCTION OF THE MODERN UKRAINIAN BOOK IN THE WORK OF OKSANA ZDOR

This abstract examines and covers chronologically artistic accomplishments of the famous Kyiv book artist and calligrapher Oksana Zdor. Tracing the creative path of the craftswoman in the field of fiction book design the authors trace the development of modern Ukrainian book art over the past twenty years. The distinctive manner of the artist requires further detailed study and analysis because it is one of the most interesting examples of achievements of modern Ukrainian applied graphics.

Key words: *graphic art, composition, book, layout, creativity, font.*